

Ludwik Zabielski

Dzieje prasy lubelskiej

Rocznik Lubelski 15, 307-309

1972

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mimo tego nie brakowało głosów domagających się powiększenia zakresu nauk pomocniczych o nowe, nie uprawiane dotychczas przez historyków dyscypliny (np. matematykę analityczną), względnie szerszego uwzględnienia w procesie dydaktycznym nauk już rozwiniętych (np. numizmatyka).

Z wyżej zasygnalizowanych problemów zdaje się wynikać wniosek, iż zakres dyskusji oraz referatów był dość szeroki i co kilkakrotnie podnoszono, jako ważne osiągnięcie konferencji, nie ograniczył się do problemów dydaktycznych. „Nie ma dobrej dydaktyki — jak mówiono — bez dobrej znajomości przedmiotu oraz odpowiednio przygotowanych kadr”.

Dlatego też większość wniosków przygotowanych przez komisję w składzie: prof. A. Gieysztor z Uniwersytetu Warszawskiego, prof. J. Topolski z Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, doc. I. Ihnatowicz z Uniwersytetu Warszawskiego, doc. J. Szymański z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, dotyczyła nowych przedsięwzięć organizacyjnych w celu zapewnienia naukom pomocniczym należnego im miejsca w procesie kształcenia historyka.

Postulowano więc opracowanie nowego planu studiów w zakresie przedmiotów metodyczno-metodologicznych, gdzie należałoby wprowadzić nie stosowane dotychczas formy dydaktyczne, np. konwersatoria, oraz w szerszym zakresie korzystać z nowszych środków poglądowych i audiowizualnych. W celu zapewnienia spójności dydaktycznej i właściwej realizacji nowego programu zajęcia „bloku” metodycznego winny być realizowane przez odpowiednie zakłady, które powinny istnieć we wszystkich uniwersytetach (nawet tam gdzie ich obecnie nie ma). Wiele uwagi poświęcono także kształceniu kadr, a w tym celu postanowiono, że w roku 1973 Uniwersytet Śląski wspólnie z Warszawskim zorganizuje kurs dla młodszych pracowników nauki, po którym odbędzie się ogólnopolska konferencja poświęcona konfrontacji szczegółowych programów nauk pomocniczych, realizowanych w poszczególnych uczelniach. W celu poprawienia efektów dydaktycznych postulowano m.in. wzmocnienie nauczania języka łacińskiego i języków nowożytnych, ograniczenie liczebności grup studenckich na zajęciach z nauk pomocniczych i wstępu do badań historycznych do maksimum 15 osób, wprowadzenie egzaminu z nauk pomocniczych historii.

Wnioski te zostały przez uczestników jednomyślnie uchwalone i przekazane naczelnym władzom szkolnictwa wyższego. Konferencję katowicką należy uznać za niezwykle udaną, zarówno pod względem merytorycznym, jak i organizacyjnym.

*Ryszard Szczygieł
Ludwik Zabielski*

DZIEJE PRASY LUBELSKIEJ

Jubileusz 25-lecia Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa” i 15-lecia „Kuriera Lubelskiego” stał się okazją do zorganizowania w salach Muzeum im. J. Czecho-wicza w Lublinie interesującej wystawy pt. *Dzieje prasy lubelskiej*, czynnej w dniach 13 maja — 7 lipca 1972 roku. Do grona współorganizatorów wystawy należeli: Towarzystwo Przyjaciół Prasy Lubelskiej, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego, Muzeum im. J. Czechowicza i „Kurier Lubelski”. Współpraca wymienionych instytucji pozwoliła na przygotowanie ekspozycji, która ze względu na

swoj zasięg chronologiczny i rzeczowy była pierwszym tego rodzaju przedsięwzięciem w Lublinie, pokazującym dzieje czasopiśmiennictwa w Lublinie i na Lubelszczyźnie od początku XIX wieku do czasów współczesnych. Zgromadzono ogółem około 300 eksponatów, wśród których znalazły się tylko nieliczne tytuły dzienników, pism społeczno-kulturalnych, politycznych, satyrycznych itp., stanowiących ilustrację ponad półtorawiekowego dorobku naszego regionu w tym zakresie¹. W większości były to oryginalne egzemplarze gazet lubelskich, pochodzące ze zbiorów organizatorów wystawy oraz bibliotek lubelskich, Muzeum Regionalnego w Krasnymstawie i osób prywatnych.

Zamiarem organizatorów wystawy było nie tylko przedstawienie różnorodności ukazującej się na naszym terenie prasy, jej dziejów i rozwoju, ale również — na przykładzie licznych gazet lubelskich — przemian życia gospodarczego i społeczno-kulturalnego Lublina i Lubelszczyzny. Dążąc do tego celu, całość ekspozycji historycznej podzielono na trzy podstawowe działy, a mianowicie: 1) prasa lubelska od początku wieku XIX do 1939 roku (pewien wyjątek stanowiły w tym dziale kalendarze lubelskie wydawane przez jezuitów w XVIII wieku); 2) prasa w okresie okupacji hitlerowskiej; 3) prasa w Polsce Ludowej (do chwili obecnej). Odrębny dział poświęcono 25-leciu działalności RSW „Prasa” i 15-leciu „Kuriera Lubelskiego”.

Układ eksponatów, według przedstawionego schematu, pozwolił na pełną realizację podstawowego celu wystawy — ukazania prasy lubelskiej na tle stosunków społeczno-politycznych i ekonomicznych, z których ona wyrastała i którym służyła, bądź je krytykowała i zwalczała. Ten moment ścisłego powiązania prasy z określonymi warunkami w jakich funkcjonowała na Lubelszczyźnie stanowił bardzo istotny walor omawianej ekspozycji i zadecydował o szczególnie wysokiej wartości poznawczej i wychowawczej wystawy.

Nawet pobieżny przegląd tytułów pierwszych czasopism lubelskich wskazuje, że były one adresowane do określonej, stosunkowo wąskiej, grupy odbiorców. Zarówno „Dziennik Ekonomiczny Zamojski” z lat 1803—1804 — uznany za pierwsze czasopismo na terenie Lubelszczyzny — jak też „Dostrzegacz Ekonomiczny i Polityczny Lubelski” oraz „Pamiętnik Gospodarczy i Naukowy Lubelski” wydawane w Lublinie w 1816 roku przez Jana Karola Pruskiego miały charakter fachowego pisma rolniczego. Żywot ich był krótkotrwały — jak stwierdził wydawca — ze względu na brak zainteresowania wśród społeczeństwa.

Dopiero wypadki powstania listopadowego stały się inspiracją do wydawania w Lublinie przez Jana Czyńskiego gazety codziennej pod tytułem „Kurier Lubelski”, która ukazywała się w grudniu 1830 i styczniu 1831 roku (do chwili zajęcia Lublina przez wojska rosyjskie). Represje popowstaniowe nie sprzyjały wydawaniu polskich gazet. Dopiero w roku 1865 ukazał się ponownie „Kurier Lubelski” i wychodził do 1878 roku, kiedy to został połączony z „Gazetą Lubelską” wydawaną w Lublinie od 1876 do 1911 roku.

Prawdziwą lawinę tytułów prasowych obserwujemy po roku 1905; często są to tylko zmiany tytułów poprzednio wydawanych gazet, mające na celu uniknięcie kłopotów z cenzurą carską. Trudno wymienić wszystkie tytuły, które wtedy ukazały się i zostały pokazane na wystawie, lecz nie można nie wspomnieć o „Kurierze Lubelskim”, redagowanym przez Mieczysława Biernackiego i „Ziemi Lubelskiej”, która ukazywała się aż do lat trzydziestych XX wieku.

¹ Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego oraz Oddział Lubelski Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przygotowują katalog — bibliografię prasy lubelskiej; w wyniku dotychczasowych poszukiwań ustalono już ponad 600 tytułów różnych wydawnictw prasowych.

Drugi dział wystawy — to przegląd prasy konspiracyjnej reprezentującej różne środowiska i ugrupowania polityczne i społeczne. Jakże różna jest ta konspiracyjna prasa od gazet, które pokazano wcześniej — przeważała tu ulotka pisana ręcznie lub na maszynie, chociaż nie brak gazetek powielanych, a nawet drukowanych. Ogrom materiału (gazetki, fotosy winiet i zdjęcia redaktorów i współpracowników) nie pozwalają na omówienie ich w tak pobieżnym sprawozdaniu.

Podobna uwaga odnosi się również do trzeciego działu wystawy, poświęconego prasie lubelskiej w okresie Polski Ludowej, kiedy to tylko w okresie działalności PKWN w województwie lubelskim ukazało się około 50 tytułów różnych pism (na całym wyzwolonym obszarze około 60).

Godnym szczególnej uwagi jest katalog wystawy *Dzieje prasy lubelskiej*², gdyż wydawnictwo to bardzo różni się od tradycyjnego katalogu — przewodnika po wystawie. Wspomniany katalog uzupełnia omawianą ekspozycję i stanowi swego rodzaju bibliograficzny informator o lubelskiej prasie. Oprócz ogólnego omówienia jej dziejów pióra Józefa Zięby, w katalogu umieszczono opisy najważniejszych gazet, stosując zasadę układu chronologicznego (z zachowaniem podziału na trzy podstawowe okresy odpowiadające działom ekspozycji³). Do czasu ukazania się zapowiadzianej bibliografii prasy lubelskiej stanowić on będzie niezastąpione źródło informacji o niej. Każdy zamieszczony w zestawieniu tytuł czasopisma uzupełniony jest opisem według następującego schematu: okres ukazania się, charakter czasopisma i odbiorcy, wydawcy i współpracownicy, ewentualne dodatki (podano tytuły) i inne dane o zasięgu oddziaływania, nakładzie, przyczynach likwidacji czasopisma.

Ogólnie należy stwierdzić, że omówiona wystawa była przedsięwzięciem pożytecznym i przyczyniła się do popularyzacji zaprezentowanych zagadnień.

Ludwik Zabielski

² *Dzieje prasy lubelskiej*, Red. A. L. G z e l l a, Lublin 1972.

³ Zestaw i opisy czasopism z okresu 1803—1939 wykonała H. W o l s k a; prasę konspiracyjną z okresu okupacji prezentuje Z. J. H i r s z, a prasę lubelską w okresie Polski Ludowej omówił A. L. G z e l l a. Całość bogato ilustrowana.